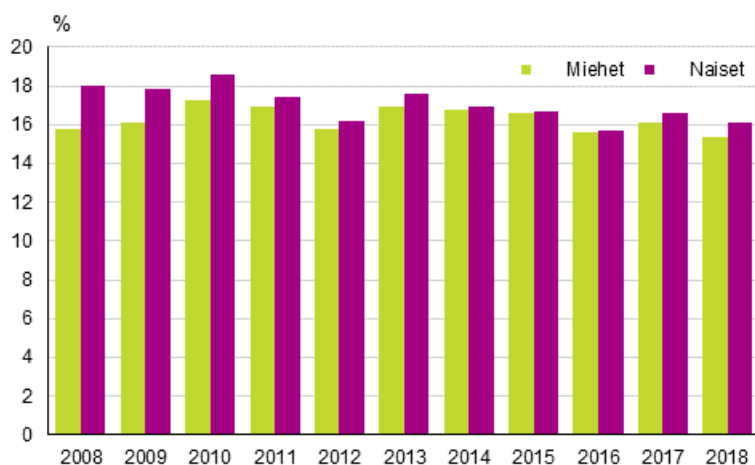


# Elinolotilasto 2019

## 856 000 henkilöä oli köyhyys- tai syrjäytymisriskissä vuonna 2018

Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli 856 000 suomalaista eli 15,8 prosenttia koko kotitalousväestöstä vuonna 2018, ilmenee Tilastokeskuksen elinolotilastosta. Riskissä olevien määrä laski edeltävästä vuodesta noin 34 000 henkilöllä, ja osuus oli samalla tasolla kuin vuonna 2016. Riskissä olevien määrä väheni mittarin kaikilla ulottuvuuksilla, niin pienituloisuuden, vajaatyöllisyyden kuin vakavan aineellisen puutteenkin osalta.

### Köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevien henkilöiden osuus sukupuolen mukaan vuosina 2008–2018



Köyhyys- tai syrjäytymisriski tarkoittaa, että henkilö on suhteellisesti pienituloisen, vajaatyöllisen tai vakavaa aineellista puutetta kokevan kotitalouden jäsen (ks. [käsitteet](#)). Köyhyys- tai syrjäytymisriskiin riittää, että yksi näistä riskeistä toteutuu, mutta ne voivat olla myös yhtäaikaisia. Pienituloisia oli 640 000, vajaatyöllisiä 370 000 ja vakavaa aineellista puutetta kokevia 133 000 vuonna 2018.

Suuri joukko köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevista on ainoastaan pienituloisia. Heitä on noin 406 000 henkilöä eli 7,5 prosenttia koko väestöstä ja hieman alle puolet kaikista köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olleista. Toiseksi yleisintä on kokea samanaikaisesti sekä pienituloisuutta että vajaatyöllisyyttä, mikä koskettaa noin 183 000 henkilöä eli 3,4 prosenttia väestöstä. Pelkkä vajaatyöllisyys on kolmanneksi yleisintä, ja se koskee noin 134 000 henkilöä eli 2,5 prosenttia väestöstä.

Naiset ovat hieman miehiä useammin köyhyys- tai syrjäytymisriskissä. Naisista 16,1 prosenttia eli 444 000 henkilöä ja miehistä 15,4 prosenttia eli 412 000 henkilöä oli köyhyys- tai syrjäytymisriskissä vuonna 2018 (kuvio). Ero johtuu ennen kaikkea pienituloisuudesta, jota naiset (12,3 %) kokevat hieman miehiä (11,2 %) useammin. Vajaatyöllisyyden kokeminen on hieman yleisempää miesten (7,5 %) kuin naisten (5,9 %) keskuudessa. Miehet myös kokevat hieman naisia useammin riskiä useammalla kuin yhdellä riskin osatekijällä.

Niin pienituloisuus, vajaatyöllisyys kuin vakava aineellinen puutekin ovat kotitalouskohtaisia mittareita. Näin ollen havaitut sukupuolierot köyhyys- tai syrjäytymisriskissä tai sen osatekijöissä syntyvät valtaosin yksinasuvien henkilöiden välisistä eroista.

Riskissä olevista miehistä työikäisiä oli 66 prosenttia ja vain 15 prosenttia eläkeikäisiä, kun riskissä olevista naisista noin 55 prosenttia on työikäisiä ja 28 prosenttia eläkeikäisiä. Eläkeikäisten naisten vähentynyt pienituloisuus on kaventanut naisten ja miesten välistä eroa köyhyys- tai syrjäytymisriskissä verrattuna vuoteen 2008, jolloin 18 prosenttia naisista ja 15,8 prosenttia miehistä oli köyhyys- tai syrjäytymisriskissä. Parin viime vuoden aikana pienituloisten naisten määrä on jälleen hieman kasvanut, mikä näkyy myös köyhyys- tai syrjäytymisriskissä kasvaneena erona naisten ja miesten välillä. – Lisää tietoa väestöryhmittäisistä eroista köyhyys- tai syrjäytymisriskissä on elinolotilaston [tietokantataulukoissa](#) ja tarkemmin pienituloisuudesta [tulonjakotilastossa](#).

Köyhyys- tai syrjäytymisriskiä mittaava niin sanottu AROPE-indikaattori (At Risk of Poverty or Social Exclusion) on osa Eurooppa 2020 -strategian tavoitteiden seurantaa. Sen tavoitteena on vähentää köyhyys- tai syrjäytymisriskissä elävien henkilöiden määrää EU:ssa 20 miljoonalla vuoteen 2020 mennessä verrattuna vuoteen 2008, jolloin köyhyys- tai syrjäytymisriskissä oli 116 miljoonaa ihmistä. Vuonna 2017 riskissä oli 110 miljoonaa ihmistä 28 EU-maassa.

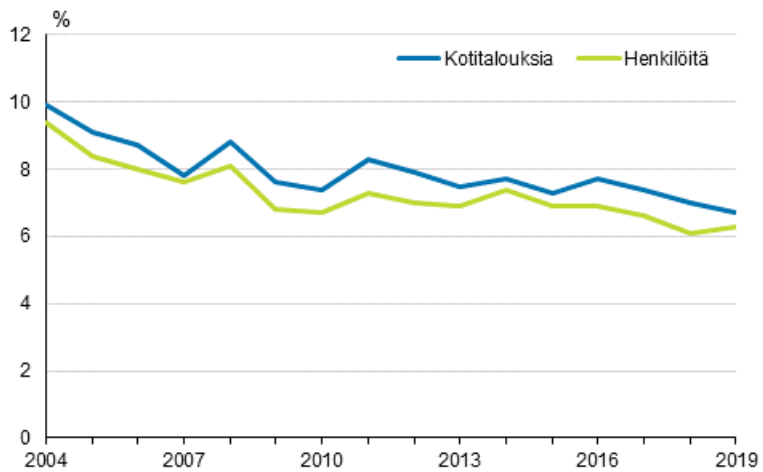
## Kotitalouksien toimeentulo-ongelmat vähenivät vuonna 2019

Toimeentulo-ongelmat koettelivat aiempaa harvempia kotitalouksia vuonna 2019 <sup>1)</sup>. 6,7 prosentilla kotitalouksista oli vaikeuksia tai suuria vaikeuksia saada rahat riittämään menoihinsa (kuvio). Toimeentulo-ongelmaisten kotitalouksien osuus on pienentynyt viime vuosina. Se on ollut alle 8 prosenttia koko 2010-luvun lukuun ottamatta vuotta 2011.

Kotitalouksista 70 prosenttia lisäksi ilmoittaa, että ne selviytyisivät yllättävästä suurehkosta menosta ilman ulkopuolista apua. Paras varautumiskyky on kahden aikuisen eläkeläistalouksilla, joista noin 89 prosenttia selviytyisi yllättävästä menosta. Heikoin varautumiskyky on yhden huoltajan talouksilla (noin 39 %) ja nuorilla yhden hengen talouksilla (noin 52 %). Yllättävällä menolla tarkoitetaan yhden henkilön kotitalouden kuukausittaisen pienituloisuusrajan suuruista summaa, joka on viime vuosina ollut noin 1 200 euroa.

1) Elinolotilastosta julkaistaan tietoja kahden eri viiteajankohdan mukaan. Köyhyys- tai syrjäytymisriskin viiteajankohta on tulonsaantivuosi, mutta haastatteluihin perustuvat tiedot kuvaavat haastatteluajankohtaa eli tulonsaantivuoden jälkeistä vuotta. Lisätietoa viiteajankohdista on tämän julkaisun laatuselosteessa.

**Kotitalouden tulot riittävät menoihin vaikeuksin tai suurin vaikeuksin vuosina 2004–2019, % kotitalouksista ja henkilöistä**



# Sisällys

Laatuseloste: elinolotilasto.....	5
-----------------------------------	---

# Laatuseloste: elinolotilasto

## 1. Tilastotietojen relevanssi

Elinolotilasto on vuosittain laadittava otospohjainen tilasto. Se kuvaa kotitalouksien ja niihin kuuluvien henkilöiden elinoloja eri näkökulmista, kuten köyhyys- tai syrjäytymisriskiä, koettua hyvinvointia ja toimeentuloa, terveyttä ja asumista väestöryhmittäin Suomessa. Tietoja kerätään vuosittain tulo- ja elinolotutkimuksella, jonka pohjalta tuotetaan myös tulonjakotilaston otospohjaiset tiedot ja Suomen tiedot Eurostatin EU-SILC-tutkimukseen sekä määrävuosina tiedot kotitalouksien varallisuus -tilastoon. Osa tilastossa julkaistavista tiedoista kerätään vuosittain, osa vain määrävuosina.

Elinolotilaston tietosisältö perustuu EU:n tulo- ja elinolotilastoon (Statistics on Income and Living Conditions, EU-SILC; EU:n parlamentin ja neuvoston asetus 1177/2003). Luokituksissa käytettävät tulotiedot pohjautuvat tulonjakotilaston otosaineiston tarpeisiin muodostettuihin tietoihin. Nämä tulotiedot noudattavat kansainvälisiä tulonjakotilaston suosituksia<sup>1)</sup>.

Tilastokeskus julkaisee elinolotilaston tiedot internet-sivuilla ja tietokannassa. Tietoja tilastoidaan muun muassa henkilön iän, henkilön kotitalouden tulotason, sosioekonomisen aseman ja elinvaiheen mukaan. Euroopan komission alainen tilastovirasto Eurostat julkaisee samoja tietoja hieman erilaisilla luokituksilla.

## 2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Tilasto perustuu vuosittain tulo- ja elinolotutkimuksella kerättävään otosaineistoon. Tulo- ja elinolotutkimuksen otos koostuu 16 vuotta täyttäneestä väestöstä ja poimitaan Tilastokeskuksen Suomen väestöä kuvaavasta tietokannasta. Tutkimus kuvaa otokseen valitun henkilön sekä hänen kanssaan samaan kotitalouteen kuuluvien henkilöiden elämäntilannetta. Julkaisuissa tilastointiyksikkönä ovat sekä henkilöt että kotitaloudet. Aineiston perustiedot kerätään haastattelemalla ja yhdistämällä haastatteluaineistoon erilaisia rekisteritietoja.

### Haastattelut

Haastattelutiedonkeruun sisältö koostuu keskeisistä elinolojen osa-alueita kuvaavista kysymysmoduuleista, sekä muun muassa asumista, velkoja ja taloudellista toimeentuloa kuvaavista tiedoista. Tietoja kerätään sekä koko kotitaloudesta että sen yksittäisistä jäsenistä. Lähes kaikki henkilöitä koskevat elinolotiedot kysytään haastattelemalla yhtä kotitalouden 16 vuotta täyttäneitä jäsentä. Henkilö voi olla otoshenkilö tai tämän sijaisvastaaja kotitaloudessa. Erityisesti työllisyyttä ja muuta vuoden aikaista toimintaa kuvaavia tietoja kuitenkin kerätään koskien myös muita kotitalouden 16 vuotta täyttäneitä jäseniä, jotta heille voidaan muodostaa tarpeellisia taustatietoja, kuten sosioekonominen asema.

Keskeisiä haastattelutietojen pohjalta muodostettavia taustatietoja ovat

- kotitalouden rakenne: onko kotitalous yhden hengen, pariskunnan, lapsiperheen vai yksinhuoltajan kotitalous
- sosioekonominen asema: mitä henkilö on tehnyt pääasiassa vuoden aikana, esim. ollut palkansaajana, yrittäjänä, eläkeläisenä, työttömänä tai opiskelijana

Keskeisiä haastattelussa kerättäviä tulostietoja ovat

- otoshenkilön kokemus omasta terveydentilastaan ja hyvinvoinnistaan
- otoshenkilön ja koko kotitalouden kokema aineellinen puute
- työikäisten jäsenten koko vuoden aikaista työpanosta kuvaavat tiedot vajaatyöllisyyden laskemista varten (vajaatyöllisyydestä ks. [tilaston käsitteet](#))
- kotitalouden ongelmat rahojen riittämisessä, maksuvaikeudet ja velkaantuminen
- kotitalouden asuinolot, asumismenot ja -kustannukset sekä asunnon laatua kuvaavat tiedot
- lasten aineellinen elintaso ja lasten terveys
- erilaisten palveluiden saatavuus

1) OECD (2013) OECD Framework for Statistics on the Distribution of Household Income, Consumption and Wealth. OECD Publishing; UNECE (2011) Canberra Group Handbook on Household Income Statistics, Second Edition 2011.

Haastattelussa kerättyjen tietojen viiteaika on työllisyyden ja asumiskustannusten osalta haastatteluajankohtaa edeltävä vuosi (tulotietojen viitevuosi), mutta esimerkiksi terveyttä ja aineellista puutetta koskevat tiedot viittaavat haastatteluajankohdan vuoteen.

Tiedot kerää Tilastokeskuksen Tiedonhankinta-yksikkö. Haastattelut tehdään tietokoneavusteisesti Blaise-lomakeohjelmiston avulla valtaosin puhelinhaastatteluina ja pieneltä osin käyntihaastatteluina vastaajan terveydentilan tai kielitaidon niin vaatiessa. Kielenä käytetään haastateltavan valinnan mukaan joko suomea, ruotsia tai englantia (tilastovuodesta 2014 lähtien). Haastattelun keskimääräinen kesto oli noin 30 minuuttia vuoden 2019 tutkimuksessa. Haastattelun keston vaikuttaa ennen kaikkea kotitalouden jäsenten määrä ja heidän toimintansa tilastovuoden aikana.

### **Rekisterit**

Elinolotilaston aineistoon yhdistetään runsaasti rekisteritietoja. Osa tiedoista kuvaa henkilöiden demografisia taustatekijöitä, kuten ikää, sukupuolta, perhesuhteita, koulutusta ja aluetta. Rekisteriaineistojen viiteaika on pääsääntöisesti haastatteluajankohtaa edeltävä vuosi. Tulonjakotilastoon kerättyjä tulotietoja käytetään myös elinolotilaston luokituksissa (tuloryhmä).

Keskeisiä rekisterilähteitä ovat:

- Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmä ja Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskeva tietokanta
- Verohallinnon verotietokanta
- Kansaneläkelaitoksen eläkevakuutus-, sairausvakuutuskorvaus- ja kuntoutusrekisteri, elatustukirekisteri, opintotukirekisteri, asumistukirekisteri sekä toimeentulotukirekisteri
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimeentulotukirekisteri
- Eläketurvakeskuksen eläketapahtumarekisteri
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri
- Valtiokonttorin sotilasvammakorvausjärjestelmän tietokanta
- Koulutusrahaston tiedostot
- Luonnonvarakeskuksen (Luke) maatilarekisteri
- Tilastokeskuksen yritysrekisteri
- Finanssivalvonnan (FIVA) tiedot (ansiosidonnaiset työttömyyspäivärahat)

### **Perusjoukko**

Tilaston kohdeperusjoukon muodostavat Suomessa tulotietojen viitevuoden lopussa (31.12.2018) vakinaisesti asuvat yksityiskotitaloudet eli ns. kotitalousväestö. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät

- osoitteettomat
- laitospöytä (esimerkiksi pitkäaikaisesti vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa tai sairaaloissa asuvat)
- pysyvästi ulkomailla asuvat, ja myös yli vuoden tilapäisesti ulkomailla oleskelevat, jos heidän Suomessa asuva kotitaloutensa katsoo, että henkilö ei viitevuonna kuulunut kyseiseen kotitalouteen
- turvapaikanhakijat ja tilapäisesti Suomessa asuvat.

Varusmiehet luetaan tilaston perusjoukkoon kuuluviksi. Kuhunkin kotitalouteen kuuluvat henkilöt määritellään haastattelun perusteella tilastovuoden lopun tilanteen mukaan.

### **Otanta-asetelma**

Elinolotilasto perustuu kiertävään paneeliotokseen. Kotitalous osallistuu tutkimukseen neljänä peräkkäisenä vuotena, eli tilastovuoden aineisto koostuu 1.–4. tutkimuskertaa otoksessa mukana olevista kotitalouksista (taulukko 2). Vuoteen 2009 saakka otos sisälsi kaksi paneelia, eli otoksessa 1.–2. tutkimuskertaa mukana olevat kotitaloudet. Siirryttäessä vuonna 2010 kahdesta neljään tutkimuskertaan pienennettiin lähtöotosta siten, että ensimmäiselle tutkimuskerralle on valittu 5 000 kotitaloutta aikaisemman 7 500:n sijaan.

Tutkimuksen otanta-asetelmana on kaksivaiheinen ositettu otanta. Ensimmäisessä vaiheessa muodostetaan ns. master-otos poimimalla systemaattisella otannalla 50 000 16 vuotta täyttäneitä kohdehenkilöä

Tilastokeskuksen väestöä koskevasta tietokannasta<sup>2)</sup> (tilastovuonna 2016 master-otoksen koko oli poikkeuksellisesti 100 000). Asuntokunnat muodostetaan yhdistämällä kohdehenkilön (otoshenkilö) kanssa samassa asunnossa vakituisesti asuvat henkilöt kotipaikkatunnuksen avulla. Toisessa vaiheessa master-otoksesta poimitaan ositteittain varsinainen tulonjakotilaston otos, 5 000 asuntokuntakotitaloutta. Kotitalouden todennäköisyys sisältyä otokseen riippuu osituskriteerien ohella 16 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärästä. Ositteiden muodostamisessa käytetään tietoja asuntokuntakotitalouden valtionveronalaisista tuloista tilastovuotta edeltävältä vuodelta<sup>3)</sup>. Tulolajien ja tulotason perusteella muodostetut sosioekonomiset ryhmät ovat palkansaajat, maatalousyrittäjät, muut yrittäjät, eläkeläiset ja muut. Vuonna 2015 ositteiden määrä vähennettiin kahteentoista yhdistämällä verotietueettomat pienituloisten muut 1 ryhmään. Muutos ei vaikuttanut tietojen vertailukelpoisuuteen. Ositekohtaisten otoskokojen määrittelyssä eli otoksen kiintiöinnissä on otettu huomioon tulonjakotutkimuksen erityistarpeet. Yrittäjillä ja suurituloisilla on muita suurempi todennäköisyys sisältyä otokseen. Otoksen kiintiöintiä muutettiin vuodesta 2008 alkaen kasvattamalla pienituloisten ja eläkeläisten lukumäärää. Muutoksen taustalla oli tarve tehostaa pienituloisuusindikaattorien, esimerkiksi pienituloisuusasteen, estimointia.

Neljän paneelin kiertävään otokseen siirtymisen myötä vuonna 2010 on 2.–4. tutkimuskerralle poimittu 16-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotokset vuosittain<sup>4)</sup>. Tutkimuskerrasta riippuen lisäotokseen poimitut kohdehenkilöt osallistuvat tutkimukseen 1–3 tutkimuskertaa. Lisäotoksilla varmistetaan tilaston edustavuus kotitalousväestön ikäjakauman suhteen.

### **Painokertoimet**

Hyväksytysti osallistuneet kotitaloudet ja henkilöt saavat painokertoimet, joilla niiden tiedot korotetaan edustamaan perusjoukon tietoja. Tutkimusaineistossa on kolmenlaisia painoja, joita käytetään riippuen tiedonkeruuyksiköstä eli siitä, ketä tai keitä kotitalouden jäseniä koskien tietoja on kerätty, ja siitä, onko tietojen keräämisessä voinut käyttää sijaisvastaajaa vai ei. Tiedonkeruuyksiköitä ovat kaikki kotitalouden jäsenet ja kotitalouden 16 vuotta täyttänyt otoshenkilö. Osa otoshenkilöä koskevista tiedoista on voitu kerätä sijaisvastaajalta eli otoshenkilön puolesta vastaavalta muulta henkilöltä. Osa tiedoista eri ole voitu kerätä sijaisvastaajalta (esimerkiksi itse koettua hyvinvointia ja terveyttä koskevat tiedot), joten painokertoimien muodostamisessa on huomioitu näihin tietoihin liittyvä eräkatot.

Kotitalouksille muodostetaan aluksi asetelmapainot käyttäen hyväksi kotitalouden sisällymistodennäköisyyttä. Tämän jälkeen hyväksytyyn otoksen asetelmapainoille tehdään vastauskatokorjaus kertomalla ne ositteittain hyväksytysti vastanneiden kotitalouksien osuuden käänteisluvulla. Nämä otostason tietojen perusteella vastauskatokorjatut painot kalibroidaan CALMAR-makrolla vastaamaan perusjoukon keskeisiä tunnettuja jakaumia. Menettelyllä pyritään pienentämään kadon valikoivuuden aiheuttamaa harhaa ja tuottamaan mahdollisimman tarkkoja estimaatteja tärkeimmille tulomuuttujille. Vuoden 2019 aineiston painojen kalibroinnissa käytettiin seuraavia tietoja:

- alue (maakuntajako, jossa Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu erikseen; tilastollinen kuntaryhmitys)
- asuntokunnan koko
- jäsenten ikä- ja sukupuoliryhmät
- jäsenten koulutustaso
- keskeisten tuloerien kokonaissummat: palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot, työttömyyspäivärahat (peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, ansiosidonnainen osuus), eläkkeet, asunto- ja opintolainojen korot, tulonsaajien lukumäärät (ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, palkkatulot, eläketulot)
- rekisteriperusteinen pienituloisuus

Tämän painokertoimen avulla tuotetaan tiedot, jotka koskevat koko kotitaloutta tai kaikkia kotitalouden jäseniä. Niitä vain otoshenkilöä koskevia tietoja, joiden keräämisessä on voitu käyttää sijaisvastaajaa,

2) Vuodesta 2003 lähtien ikäraja on ollut 16 vuotta aikaisemman 15 vuoden sijaan. Tähän päädyttiin sovitettaessa kansallisen tulonjakotilaston ja Euroopan yhteisön tilastoviraston Eurostatin EU:n tulo- ja elinoloilaston (EU-SILC) edellyttämiä toteuttamiskäytäntöjä.

3) Vuodesta 2003 lähtien ositteet on määritelty kohdehenkilön kotitalouden sosioekonomisen ryhmän ja tuloluokan mukaan, kun aiemmin luokittelu tehtiin kohdehenkilön mukaan. Ositeluokittelun muutos perustuu testeihin, joissa kotitalouteen perustuvan luokittelun todettiin olevan estimoinnin kannalta tehokkaamman kuin henkilöön perustuvan.

4) Vuonna 2010 poimittiin lisäksi poikkeuksellisesti 17-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotokset tutkimuksen 3.–4. tutkimuskerralle ja 18-vuotiaiden kohdehenkilöiden lisäotos 4. tutkimuskerralle.

tuotetaan tästä painokertoimesta johdettujen painojen avulla. Painot on skaalattu yksinkertaisesti kotitalouden 16 vuotta täyttäneiden jäsenten määrällä.

Lisäksi vain otoshenkilöä koskevien tietojen (terveys, koettu hyvinvointi) julkaisemisessa käytetään erillisiä henkilöpainoja, joiden avulla tiedot yleistetään koko 16 vuotta täyttäneeseen kotitalousväestöön. Näiden tietojen keräämisessä ei ole voitu käyttää sijaisvastaajaa, minkä vuoksi tietojen julkaisemiseksi on muodostettu erillispainot, jotka ottavat yksikkökadon lisäksi huomioon henkilökohtaisiin kysymyksiin liittyvän eräkadon. Näiden painokertoimien pohjana olevat asetelmapainot on katokorjattu ottaen huomioon eräkadon ja skaalattu koko 16 vuotta täyttäneeseen väestöön. Katokorjatut asetelmapainot on sen jälkeen kalibroitu käyttäen erilaisia keskeisiä reunajakaumia. Otoshenkilökohtaisten painokertoimien kalibroinnissa on käytetty seuraavia tietoja:

- alue (maakuntajako, jossa Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu erikseen; tilastollinen kuntaryhmitys)
- kotitalouden koko
- ikä- ja sukupuoliryhmät
- koulutustaso
- alin tuloviidennes
- sosioekonominen asema
- rekisteriperusteinen pienituloisuus

### 3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Taulukossa 1 on esitetty tietoja vuoden 2019 elinolotilaston ensimmäisen tutkimuskerran otoksesta ja kadosta ositteittain. Ositteessa oleva numero kuvaa tuloluokkaa, esimerkiksi palkansaajat on jaettu valtionveronalaisten tulojen mukaan neljään luokkaan (1=pienituloisin, 4=suurituloisin luokka).

**Taulukko 1. Vuoden 2019 tulo- ja elinolotutkimuksen I tutkimuskerran otoksen jakautuminen ositteittain**

	Masterotoksen koko	Brutto-otos	Poimintasuhde, %	Hyväksytyt kotitalouksia	Kato	Ylipeitto
Osite						
Palkansaajat 1	10 786	821	7,6	395	416	9
Palkansaajat 2	8 096	650	8,0	351	297	2
Palkansaajat 3	6 868	567	8,2	346	215	6
Palkansaajat 4	3 479	500	14,3	301	186	13
Yrittäjät 1	1 511	400	26,4	219	179	2
Yrittäjät 2	771	301	38,9	163	136	2
Maanviljelijät 1	568	200	35,2	134	61	5
Maanviljelijät 2	548	182	33,2	143	37	2
Eläkeläiset 1	7 951	500	6,2	305	197	28
Eläkeläiset 2	5 689	402	7,0	293	101	8
Muut 1	3 202	346	10,8	138	202	6
Muut 2	409	132	32,2	72	59	1
<b>Yhteensä</b>	<b>49 879</b>	<b>5 000</b>	<b>10,0</b>	<b>2 860</b>	<b>2 056</b>	<b>84</b>

Koko otoksen koosta, vastanneista, kadosta ja ylipeitosta on esitetty tietoja taulukossa 2. Vuonna 2019 otoskoko oli yhteensä 12 665 kotitaloutta, joista osa paljastui haastateltaessa kohdeperusjoukkoon kuulumattomiksi. Tällaisia ylipeittotapauksia ovat esimerkiksi kotitaloudet, joiden kohdehenkilö on muuttanut pysyvästi ulkomaille tai laitokseen tai kuollut. Ylipeiton poistamisen jälkeen netto-otokseen jäi 12 506 taloutta.

Ensimmäistä kertaa tutkimukseen osallistuvilla vastauskato oli 41,8 prosenttia. Toista kertaa tutkimukseen osallistuvien kotitalouksien vastauskato oli 14,0 prosenttia, kolmatta kertaa osallistuvien 9,9 prosenttia ja neljättä kertaa osallistuvien 7,1 prosenttia. Toista tai useampaa kertaa tutkimuksessa mukana olevien kotitalouksien vastauskadot on taulukossa laskettu ehdolla, että kotitalous on osallistunut tutkimukseen



aikaisempina vuosina. Kadoksi jääneet kotitaloudet eivät ole mukana tutkimuksen seuraavilla haastattelukerroilla. Koko otoksessa (kaikki tutkimuskerrat) nettokato oli 22,9 prosenttia vuonna 2019. Vuoden 2019 elinolotilaston aineistoon hyväksytyjen kotitalouksien lukumäärä oli yhteensä 9 646 kotitaloutta. Näissä kotitalouksissa oli kaikkiaan 23 164 henkilöä.

**Taulukko 2. Tulo- ja elinolotutkimuksen vuoden 2019 otoskoko ja vastauskato**

	Tutkimuskerta				
	Koko otos	1	2	3	4
Brutto-otos, kotitalouksia	12 665	5 000	2 887	2 469	2 309
Ylipeitto	159	84	26	25	24
Netto-otos	12 506	4 916	2 861	2 444	2 285
Kato	2 860	2 056	400	242	162
- Kieltäytyneitä	1 841	1 277	286	171	107
- Ei tavoitettu	842	659	87	55	41
- Muu syy	177	120	27	16	14
Hyväksytyjä	9 646	2 860	2 461	2 202	2 123
Nettokato, %	22,9	41,8	14,0	9,9	7,1

Taulukossa 3 on tarkasteltu vastauskadon jakautumista ositteittain tutkimuksen ensimmäisellä tutkimuskerralla vuosina 2009–2019. Vastauskatoprosentit on laskettu painottamattomista luvuista otostasolla. Vuonna 2019 vastauskato pieneni hieman edellisvuodesta.

Vastauskadon (yksikkökato) ohella tulosten laatuun vaikuttaa yksittäisiin haastattelukysymyksiin liittyvä eräkato. Vain otoshenkilöä (kohdehenkilö) koskevia subjektiivisia mielipidetietoja (terveys, koettu hyvinvointi) joita ei kerätä sijaisvastaajalta, ei korjata. Niiden julkaisemisessa käytetään erillispainoja, jotka ottavat eräkadon huomioon.

**Taulukko 3. Nettokato (%) tulo- ja elinolotutkimuksen I paneelissa vuosina 2009–2019**

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Palkansaajat 1	32,2	35,3	32,7	38,6	40,1	37,8	42,6	41,8	45,2	48,7	51,3
Palkansaajat 2	26,8	31,4	27,2	35,3	28,9	36,7	36,0	40,1	42,5	42,0	45,8
Palkansaajat 3	26,8	27,3	26,9	28,6	29,0	33,5	32,8	37,1	39,6	38,3	38,3
Palkansaajat 4	30,3	28,4	23,5	32,8	27,1	37,9	34,1	32,3	37,6	41,1	38,2
Yrittäjät 1	28,5	30,7	31,2	34,1	35,8	41,6	36,7	35,7	46,5	43,7	45,0
Yrittäjät 2	30,1	26,8	31,0	28,9	30,2	31,3	37,4	36,1	37,0	40,9	45,5
Maanviljelijät 1	16,1	21,7	17,7	21,7	22,2	24,7	22,7	26,8	27,7	27,3	31,3
Maanviljelijät 2	13,9	13,3	15,8	23,5	16,1	26,2	19,7	19,4	29,7	32,6	20,6
Eläkeläiset 1	27,3	29,9	24,7	35,7	30,4	35,0	35,3	34,6	36,2	43,9	35,4
Eläkeläiset 2	20,6	19,7	21,4	24,0	25,6	26,5	22,4	22,6	25,6	31,5	25,6
Muut 1	41,4	45,6	38,3	49,8	48,3	48,8	52,8	50,4	56,3	56,4	59,4
Muut 2	28,0	32,0	31,8	33,8	34,6	40,2	36,8	37,6	36,2	42,2	45,0
Ei verotietuetta	66,7	56,8	71,7	71,7	71,4	65,1	.	.	.	.	.
Yhteensä	28,3	29,9	28,0	33,7	32,0	35,9	35,6	36,1	39,9	42,1	41,8

Elinolotilaston tuloslukuihin eli estimaatteihin sisältyy otannasta aiheutuvaa satunnaisvaihtelua. Tämän satunnaisvaihtelun suuruutta voidaan arvioida estimaatin keskivirheen avulla. Keskivirheen suuruuteen vaikuttavat otoskoko ja muuttujan arvojen vaihtelu otoksessa eli otosvarianssi. Ryhmissä, joissa otokseen on tullut vähän havaintoja, keskivirhe saattaa olla suuri ja tulokset ovat sen vuoksi epävarmoja.

Tilaston taulukoissa ei ole julkaistu lukumäärätietoja, mikäli ryhmään on otoksessa tullut vähemmän kuin 30 havaintoa. Keskivirheen avulla voidaan tutkimuksen kullekin estimaatille laskea luottamusväli, jolla perusjoukon todellinen arvo on tietyllä luotettavuustasolla.

Tulosten laatuun vaikuttavat kadon ja satunnaisvaihtelun lisäksi peittovirheet (kehikkoperusjoukko poikkeaa kohdeperusjoukosta) ja mittausvirheet (tulomuuttujan mitattu arvo poikkeaa sen oikeasta arvosta). Osa näistä virhelähteistä voi tuottaa systemaattisia virheitä. Systemaattisia virheitä voidaan arvioida vertaamalla estimaatteja rekistereistä saataviin, koko väestöä koskeviin tietoihin sekä muiden tilastojen vastaaviin tietoihin. Vertailuja tehdään vuosittain ja niitä voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

**Taulukko 4. Köyhyys- tai syrjäytymisriski (%), luottamusvälit ja keskivirhe elinolotilastossa vuonna 2009–2018**

	Köyhyys- tai syrjäytymisriski, %	Alaraja	Yläraja	Keskivirhe
Vuosi				
2009	16,9	16,1	17,8	0,43
2010	17,0	16,1	17,8	0,43
2011	18,0	17,1	18,9	0,46
2012	17,2	16,4	18,0	0,43
2013	16,0	15,2	16,8	0,42
2014	17,3	16,4	18,2	0,45
2015	16,9	16,0	17,7	0,45
2016	16,6	15,8	17,5	0,44
2017	15,7	14,8	16,6	0,47
2018	16,4	15,5	17,3	0,48
2019	15,8	14,8	16,7	0,49

#### 4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Elinolotilastoa tehdään vuosittain. Viimeisimmät tilaston tarvitsemista rekisteriaineistoista ovat käytettävissä noin 11 kuukautta tilaston pääasiallisen viitevuoden päättymisen jälkeen. Tilaston ensimmäiset tiedot koskien erityisesti köyhyys- tai syrjäytymisriskiä sekä kotitalouksien itse kokemaa toimeentuloa julkaistaan noin 15 kuukautta pääasiallisen viitevuoden päättymisen jälkeen. Lisäksi kohdehenkilökohtaisia tietoja (etenkin terveyttä ja koettua hyvinvointia), kansainvälisiä vertailutietoja ja mahdollisia vuosittain vaihtuvia lisätietoja julkaistaan noin 17 kuukautta pääasiallisen viitevuoden päättymisen jälkeen. Tiedot toimitetaan EU:n tilastovirastolle Eurostatille noin 15 kuukautta pääasiallisen viitevuoden päättymisen jälkeen. Eurostat julkaisee tiedot tietokannassaan joitakin päiviä aineiston saapumisen jälkeen.

Tietoja julkaistaan kahden eri viiteajankohdan mukaan, haastatteluajankohdan ja niitä edeltävän tulojen viitevuoden mukaan. Tulojen viitevuosi on tilaston pääasiallinen viitevuosi, ja siihen viittavat köyhyys- tai syrjäytymisriski-indikaattori ja sen osaindikaattorit sekä taulukoinneissa käytettävät luokitukset. Osaindikaattoreista pienituloisuus ja vajaatyöllisyys koskevat tulojen viitevuotta ja vakava aineellinen puute haastatteluajankohtaa, mutta yhdenmukaisuuden vuoksi tiedot julkaistaan koskien tulojen viitevuotta. Muut haastatteluissa kerätyt tiedot, kuten koettu terveys ja koettu hyvinvointi, julkaistaan haastatteluajankohdan mukaan.

#### 5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys

Elinolotilaston tiedot julkaistaan Tilastokeskuksen internet-sivuilla SVT:n Elinolot -sarjassa sähköisinä julkistuksina ja katsauksina, pdf-muodossa sekä StatFin-tietokantataulukoina. Tiedot löytyvät osoitteesta [tilastokeskus.fi/til/eot/index.html](http://tilastokeskus.fi/til/eot/index.html).

Elinolotilaston tietoja on mahdollista saada käyttöön julkaisujen ja tietokantataulukoiden lisäksi maksullisina erityisselvityksinä sekä tutkimuskäyttöön käyttöluvanvaraisena anonymisoituna [mikroaineistona](#) Tilastokeskuksen tutkijapalveluiden kautta.

Eurostat luovuttaa anonymisoituja EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) mikroaineistoja (EU-SILC Users' Database) tutkimuskäyttöön käyttöluvapahakemuksen perusteella. Eurostatin kautta hankittavassa aineistossa ovat mukana myös muiden EU-SILC-tutkimusta tekevien maiden aineistot, mutta tiedot tulevat

Eurostatin kautta saataville pidemmällä viipeellä kuin Tilastokeskuksesta. Lisätietoja tästä tutkimusaineistosta saa Eurostatin verkkosivuilta.

## 6. Tilastojen vertailukelpoisuus

### Asumiskustannuskäsite

Asumiskustannuskäsitteessä noudatetaan EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) määritelmää. Tietoa käytetään kotitalouksien asumiskustannusten ja tulojen perusteella johdettavien tietojen kansainväliseen, vertailevaan tilastointiin (ks. [Eurostat](#)).

### Tulokäsite

Elinolotilaston käyttämissä tulopohjaisissa luokituksissa pääasiallisena tulokäsitteenä on tulonjakotilaston käyttämä *käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)*, joka on pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta sama kuin EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) tulokäsite. Tulokäsitteestä ja muista tulotiedoista ks. tulonjakotilaston laatuseloste.

## 7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Elinolotilasto pohjautuu samaan otosaineistoon kuin tulonjakotilastossa julkaistavat otospohjaiset tiedot ja kotitalouksien varallisuus -tilaston tiedot. Elinolotilaston, tulonjakotilaston ja kotitalouksien varallisuus -tilaston tiedot ovat siis yhdenmukaiset, esimerkiksi käytetyt luokitukset (mm. tuloluokitus) ovat samat kummassakin tilastossa.

Koska joitakin elinolotietoja kerätään henkilötasolla vain yhdeltä kotitalouden jäseneltä, on näiden tietojen käyttöä varten muodostettu erillispainot. Julkaistaessa tietoja, joita kysytään haastattelemalla vain yhtä kotitalouden jäsentä ilman sijaisvastaajamahdollisuutta, käytetään lisäksi erillispainoja, joissa huomioidaan mahdollinen eräkato. Näiden erillispainojen kalibrointi on pidetty peruspainotukseen verrattuna mahdollisimman samankaltaisina, mutta painotusteknisistä syistä täyteen yhdenmukaisuuteen ei voida päästä. Tämän vuoksi myös painojen tuottamissa väestöryhmittäisissä jakaumissa, esimerkiksi henkilöiden sosioekonomisessa asemassa, voi olla eroja käytetystä painosta riippuen.

### Lisätietoja

Kaisa-Mari Okkonen 029 551 3408  
Vastaava tilastojohtaja:  
Jari Tarkoma

toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi  
www.tilastokeskus.fi

Lähde: Elinolotilasto 2019, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: [www.tilastokeskus.fi/palaute](http://www.tilastokeskus.fi/palaute)

---

Tietopalvelu ja viestintä, Tilastokeskus  
puh. 029 551 2220  
[www.tilastokeskus.fi](http://www.tilastokeskus.fi)

Julkaisutilaukset, Edita Publishing Oy  
puh. 020 450 05  
[asiakaspalvelu.publishing@edita.fi](mailto:asiakaspalvelu.publishing@edita.fi)  
[www.editapublishing.fi](http://www.editapublishing.fi)

ISSN 1796-0479  
= Suomen virallinen tilasto  
ISSN 2669-8854 (pdf)